

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 16. Guaicuræi utcumque cicurantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

CAPUT
XV.
Paranenses
primum
adeuntur.

1612.

Rochi Gon-
salvii mag-
nanimitus.

Paranenses
immaturi.

Paulatim
mansuescit.

CAPUT
XVI.
Guaicuræ
utrumque
cicorantur.

Puerilis ætas
informatur.

Novi-lunio-
rum super-
stitiosa cele-
britas com-
posita.

IN altero verò Divi Ignatii oppido, inter Paraquarium & Paranam sito, in mediis Barbarorum tumultibus, Marcelli Lorençanæ operâ novella gens defertâ impietate mores Christianos, suscepto Baptismo, etiam induere satagebat: jamque fermè convenerant trecentæ familiæ, quas auxit Rochus Gonsalvius; Lorençanæ in eo oppido per semestre spatium socius, & postmodum successor, cujus præcipuè industriâ Sancti Ignatii oppidum contra Paranensium insultus defensum est. Is idem, pacatis utcumque rebus, pauculis Neophytis comitatus, eò se contulit, ubi Iecuius fluvius Paranæ committitur: stupentibus Barbaris, & identidem sciscitantibus, cur solus & inermis sese in suas terras Hispanis adhuc impervias obtrudere auderet? quibus ille erectâ fronte gravis: *Non ignoro, inquit, ò Paranenses, quantum vobis nomen rebellando fecistis: verum tempus aliquando venit; quo suavi Christi jugo superba colla subdatis. Crux, quam manu gero, quovis ense potentior, quovis ense terribilior, vos domabit; hæc fretus ad vos solus venio, rogans; ut me ejus Mysteria, qua mundi Reges prostravit, promentem, benignè audiat. Mirum dictu! assensere Barbari, & auditis Fidei nostræ elementis, Rochum Gonsalvium per vicinos pagos circumduxere, unde ad fluvium in Paranam se exonerantes delatus, eadem planè audaciâ populis undequaque ex littoralibus sylvis sese effudentibus verbum Dei annunciavit. Cum oculis perspiceret, pagos fermè omnes in utroque littore ob bella, famem, & continuas transmigrations, magna ex parte desertos, ab ruinis occasione sumptâ, plerisque persuadere conabatur, ut obstinatione depositâ, feritatem tandem & bella, tantorum malorum causas, etiam deponerent. Tabacambium, totius Paranæ præcipuum Casiquium, donis & dicendi vi sibi utcumque amicum fecit. Sed quia immaturos Evangelio plerorumque animos perspiciebat, confectis in ita & reditu centum leucis, eò unde venerat ad Lorençanam rediit: quocum collatis consiliis decretum, gentem nondum maturam beneficiis pedetentim conciliandam esse, antequam de ejus reductione ad Fidem ageretur. Marcello Lorençanâ ad regendum Assumptionis Collegium digresso, Rochus Gonsalvius Divi Ignatii oppidum ordinavit, Cathecumenos instruxit, Ethnicos è latebris erutos reduxit, peste infectis domiforisque impiger adfuit, materiam solidam ad construendum templum advehi curavit: sed præcipuè ad Paranenses extendebat operam, quos crebris nunciis ad Fidem sollicitabat. Ad se ventitates donis onerabat. Coram ipsis ab Ignatianis Neophytis ludos, convivia, venationes, spectacula, & alia hilaria institui volebat, ne nimis asperitatis ostentatio Christianas leges horrificaret; quibus artibus maturecebant ad Fidem: pauculi Baptismo suscepto in oppido remansere; ab reliquis obtentum, ne ruptâ pace vellent rebellare. Sic Paranæ sub suave Christi jugum mittendo paulatim præludebatur, mihi seu scribenti, seu Socios juvanti, aliquando materiam succecturo.*

ROCHO Gonsalvio in spem Paranensis Provinciæ domandæ evocato, Petrus Romerus, postea martyr, operi apud Guaicuræos continuando succectus, difficillimâ in palæstra Apostolicæ exercitationis rudimentum magnâ famâ posuit. Prima ejus & Antonii Morantæ cura fuit, in privatis publicisque congressibus bonorum malorumque finem, & quâ viâ ad utrumque tenditur, edocendi, puerilemque ætatem moribus Christianis informandi. Sperabant enim pueros nondum victorum usu depravatos facilius disciplinam percepturos, constantiusque confervatos, & parentibus ad pravitatem deponendam futuros illicium. Sed hanc spem Barbari passim eludebant: nam apud Socios aliquantisper commorati, ex innata inconstantia, prout lubebat, ad sua latibula cum prolibus dilabebantur, & pristinas furias redintegrantes latrociniis vicinos populos vexatum ibant, captivos pro mancipiis dividentes, & totas noctes suas victorias religionesque celebrantes, ostendentesque, pravitate morum nihil minus velle, quàm suave Christi jugum subire. Relatum tamen aliquod operæ pretium ex multis infantibus, & nonnullis adultis in mortis articulo baptizatis: reliqui in impietate persistebant: de quorum religionibus inquitens Romerus, reperit lunam & plaustrum Bootis inter numina habere, alia sacra ignorare. Igitur ubi novilunium gestulationibus clamoribus-

que

que superstitionis ab Barbaris adorari perspexit, ad conciliandam majestatem Sacerdotali veste indutus, & manu Crucem præferens, acriter arguere sacrilegos aulus, effecit ut omnes flexo genu pro Luna Crucem adorarent, & mensis proxime sequentis novilunium facere omitterent. Sed bona principia inconstantia mox contumpebant, & aliquantulum spem frustrabant pervertite animi. Anno integro in his rebus posito, rumor apud Hispanos invaluit, Guaicuræos de matandis Sociis consilia agitare: quocirca multi revocandos censebant: sed Romerus frequentibus litteris à Majoribus suis postulabat, ne se periculo subtraherent. Jussit tamen Prætor, post unius anni frustra impensum laborem, tantisper loco cedere, ne Guaicuræi, occisis Patribus, desperatâ veniâ negotium urbi rebellando facerent.

DUM hæc in Paraquaria geruntur, Ludovicus Valdivia ex Hispania, quò libertatis Indorum afferendæ ergò, ante quinquennium navigaverat, cum subsidiariis Sociis redire nunciatur: quod nuncium vario partium affectu acceptum, magnis motibus multorum animos concussit. Res è fonte petenda est. Reges Catholici in Chileno regno, multis Diplomatis, vexari Indos & nimis servitiis gravari, sæpè inhibuerant. Verùm cum ob intervallo locorum, & mali obstinationem, incassum reciderent optimorum Regum mandata, Peruviz Protex Comes Montium-Clarorum, cognito quòd nec apud Indos amicos, nec apud hostes, per Chilenum regnum Fides Christiana propagari posset, nî ea servitia abolerentur; Ludovicum Valdiviam, qui cum rebellibus Chilenis fide publicâ agitarat, in Hispaniam amandaverat, ut rursus & solidè extremæ calamitati suprema potestas intercederet. Alia causa mittendi fuit, ut bellum, quod Hispanus cum Chilenis rebellibus atrox & diuturnum gerebat, tandem finiretur, dareturque locus ferocissimæ genti ad Christi partes traducendæ. In quas res Philippus Tertius, Rex Catholicus, pacis artibus clarissimus, & suoapte ingenio ad sublevandos Indos propensissimus, litteris Proregis præventus, Ludovicum Valdiviam in Hispaniam & aulam appulsum monuerat, ut liberè diceret. Is regio favore usus, datis Regi gratiis, quòd severas leges in Indorum vexatores sanxisset, novas querelarum causas explicans, in hunc fermè modum fertur disseruisse. *Si, inquit, ô Rex, vera volumus noscere, Chilense bellum, injusta servitia Barbaris imposita, repugnantibus progenitoribus Tuis, magna ex parte fecere: hætenus eorumdem servitiorum metu, sine spe exasperata gentis aliquando per vim domanda, cum intolerabili imperii tui & Christianæ Religionis detrimento, bellum continuatur, continuabiturq; nî vexari desinantur ii, qui vexationis prætextu rebellaverunt. Singulis annis ex arario tuo trecenta aureorum millia in Chilensis belli sumptus computantur, & hætenus per sexaginta annos nihil effectum, nisi ut lugeremus præcipuas Hispanorum colonias susque deque eversas, divissimas aurifodinas creptas, florem Hispana nobilitatis decerptum, Loiolam Prætozem Regium (ut alios ejusdem dignitatis taceam) in ultima rebellionis fædè trucidatum, clarissimarum stirpium feminas puellasq; in servitutem & scorta abactas, Hispanos ad pauculas urbes & castella redactos. Sed hæc alii narrabunt fustius, ego pro instituto meo animarum jacturam lugeo, nec ferre possum tot matronas puellasq; Christianas inter Barbaros ritibus profanis assuescere: tot millia hostium sine spe salutis esse; Indos amicos fermè omnes ob vexationem pertinaciter Fidem Cristianam respuere. Adreprimendos ferorum hominum animos nihil ad id tempus juvit aut Peruviz argentum, aut Hispania ferrum. Frustra Prætores selectissimi domi militiaq; exercitatissimi vires & industriam exeruere: per tot annos armis offendisse exasperatos nihil profuit. Igitur in tantorum malorum remedium non aurum, non milites, non auxilia postulo. Quod reliquum est, ô Rex, Clementiam Tuam, quâ utrique Orbi affubges, appello, suppliciq; peto, ut videas, utrum è Republica bono sit, beneficiis ultrò oblatis, obstinatam gentem ad Tuum obsequium allicere, allectamq; Christianis moribus imbuere. Si periculum obtendatur, en caput meum, & Sociorum meorum, cuiusvis discrimini pro pace regni nobilissimi, & amplificando imperio tuo, & pro animarum salute devoveo. Placuit Regi Oratio: quare habito Senatûs-consulto decretum ex mente Valdiviæ, ut bellum Chilenum ex parte Hispanorum ad meram defensionem re-*

duceretur,

Socii retrahuntur à Calchaquina valle.

CAPUT XVII. Delegatio Ludovici Valdiviæ ad Regem Catholicum.

Regum Catholicorum in Indos pietas.

Philippi Tertii laus.

Oratio Valdiviæ.

Belli Chileni damna.

Clementia Regi imploratur.